

Наумова В.Ю. Професійний розвиток працівників методичних служб у системі формальної післядипломної освіти // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. – Вип. 1 (13). – С. 268-274.

УДК 378.37.001

Наумова Вікторія Юріївна

E-mail: naumova2006@ukr.net

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРАЦІВНИКІВ МЕТОДИЧНИХ СЛУЖБ У СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті проаналізовано наукові праці з питань післядипломної освіти педагогічних працівників. З'ясовано, що професійний розвиток різних категорій педагогічних працівників слід вивчати в діалектичній єдності онтологічної, гносеологічної, аксіологічної, праксеологічної підсистем. Доведено, що із збільшенням педагогічного стажу спостерігається зниження мотивації методистів до професійного розвитку. Визначено складові професійного розвитку працівників методичних служб у системі формальної післядипломної освіти. Встановлено, що цей розвиток детермінований професійно орієнтованим навчальним середовищем закладів післядипломної освіти, професійною компетентністю викладачів формальної освіти дорослих та готовністю методистів до професійного розвитку.

Ключові слова: андрагогічні засади, методист, освіта дорослих, працівник методичних служб, професійний розвиток, формальна освіта.

Naumova Victoriia

E-mail: naumova2006@ukr.net

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL WORKERS IN THE FORMAL POSTAL EDUCATION SYSTEM

Summary. *In this article we analyzed components of the professional development of methodological services in the dialectical unity of ontological, epistemological, axiological, and praxis subsystems. Analysis of scientific sources of organization of increasing qualification in the system of formal postgraduate education of the mentioned category of pedagogical staff has witnessed existence of objective contradictions that need to be resolved. The results of the survey of methodists have shown that increase in pedagogical experience shows a decrease in motivation to professional development.*

The components of professional development of methodist services in the system of formal postgraduate education are determined: creation of professionally oriented learning environment, professional competence of teachers and institutions of formal postgraduate education and readiness of methodists to professional development. It is substantiated through the position of the andragogical approach, that professional competence of teachers of institutions of the formal postgraduate education is an important component in terms of increasing qualification courses that determines motivation of the staff of methodist services to professional development. It has been established that professional development of methodist services in the system of formal postgraduate education is determined by professionally oriented educational environment of institutions of postgraduate education, professional competence of teachers of formal adult education and readiness of methodists to professional development. We established the renovation and upgrade is needed for the forms of postgraduate education of teachers considering requirements of international standards of training competitive pedagogical specialists in the terms of continuous education.

Keywords: *andragogical approach, methodist, adult education, methodological workers, professional development, formal education.*

Наумова Виктория Юрьевна

E-mail: naumova2006@ukr.net

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ РАБОТНИКОВ МЕТОДИЧЕСКИХ СЛУЖБ В СИСТЕМЕ ФОРМАЛЬНОГО ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В статье проанализированы научные труды по вопросам последипломного образования педагогических работников. Выяснено, что профессиональное развитие различных категорий педагогических работников следует изучать в диалектическом единстве онтологической, гносеологической, аксиологической, праксеологические подсистем. Доказано, что с увеличением педагогического стажа наблюдается снижение мотивации методистов к профессиональному развитию. Определены составляющие профессионального развития работников методических служб в системе формального последипломного образования. Установлено, что это развитие детерминировано профессионально ориентированной учебной средой заведений последипломного образования, профессиональной компетентностью преподавателей формального образования взрослых и готовностью методистов к профессиональному развитию.

Ключевые слова: андрагогика, методист, образование взрослых, работник методических служб, профессиональное развитие, формальное образование.

Вступ. Одним із головних пріоритетів, що визначає спрямованість розвитку української післядипломної освіти, є створення інноваційного середовища, у якому суб'єкти процесу підвищення кваліфікації опановують уміння самостійного набуття знань впродовж життя та їх застосування в практичній діяльності, стають успішними та конкурентоспроможними на ринку праці. Це зазначено у відповідних нормативних документах: Закон України «Про вищу освіту», Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025

років, Дорожня карта освітньої реформи (2015–2025 рр.), галузева Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти тощо.

Модернізація післядипломної освіти та процесу підвищення кваліфікації працівників методичних служб у цілому, приведення їх у відповідність до світових, європейських і національних стандартів є актуальною проблемою педагогічної науки і практики. Розв'язання цієї проблеми має забезпечити не лише професійне зростання методиста, а й його неперервний особистісний розвиток впродовж життя. Тому професійний розвиток цієї категорії педагогічних працівників має враховувати теоретичні і практичні напрацювання андрагогіки як науки, яка орієнтує дорослих на неперервне навчання, на самоосвіту і самовдосконалення, оскільки це відповідає сучасним вимогам до підвищення кваліфікації різних категорій педагогічних працівників закладів освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Оперативно відреагувати на нагальні проблеми суспільства покликана система формальної післядипломної освіти. Важливе значення мають праці українських науковців, присвячені проблемі підвищення рівня професійної кваліфікації педагогічних працівників, зокрема таким її аспектам, як: методологічним основам неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Олійник, С. Сисоєва); андрагогічним засадам навчання дорослих (О. Аніщенко, Л. Лук'янова, Т. Сорочан); професійному розвитку педагогів в умовах післядипломної освіти (О. Дубасенюк, Л. Пуховська, І. Хоржевська).

Здійснений аналіз наукових досліджень з неперервної професійної освіти показав, що система післядипломної освіти педагогів повинна відбуватися у напрямках гуманізації, динамічного співвідношення теоретичного і практичного навчання, підвищення інформаційної насиченості змісту освіти, андрагогізації процесу навчання, що закономірно зумовлено загальносвітовими тенденціями розвитку системи неперервної освіти дорослих, невід'ємною складовою якої є післядипломна освіта працівників методичних служб.

Визначаючи перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти В. Олійник визначає, що вкрай важливо підготувати такі педагогічні і керівні кадри, які будуть здатні ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах нестабільності і невизначеності [2].

Аналіз психолого-педагогічних праць показав, що натеper є кілька тлумачень поняття «професійний розвиток»: взаємне потенціювання (когеренція, підсилення) особистісних і професійних аспектів педагога та вихід на рівень системних якостей цілого (О. Вознюк, О.Дубасенюк [1]); розвиток людини в її професійній ролі (Л. Пуховська [3]); професійний розвиток є продуктом і результатом професійної діяльності людини (І. Хоржевська [5]).

Заслуговує на увагу ретроспективний міждисциплінарний аналіз евристичних положень українських науково-педагогічних шкіл, який представлено М. Скрипник з метою обґрунтування парадигмального ядра експериментальних досліджень теорії і практики професійного розвитку фахівців в освіті дорослих [4]. Так, враховуючі результати наукових розвідок дослідниці відзначимо, що професійний розвиток різних категорій педагогічних працівників слід вивчати в діалектичній єдності онтологічної, гносеологічної, аксіологічної, праксеологічної підсистем.

Водночас не виявлено наукових праць, які б містили теоретичні й організаційно-методичні засади професійного розвитку працівників методичних служб, розроблені на основі досягнень андрагогіки. Отже, аналіз наукових джерел з організації підвищення кваліфікації в системі формальної післядипломної освіти зазначеної категорії педагогічних працівників засвідчив наявність існування об'єктивних суперечностей, які потребують розв'язання: між сучасними вимогами суспільства до професійної діяльності методистів професійно-технічних навчальних закладів і методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів), яка має забезпечити створення інноваційного освітнього середовища для професійного розвитку педагогів, та неготовністю більшості працівників методичних служб до її здійснення.

Мета статті – обґрунтувати складові професійного розвитку працівників методичних служб у системі формальної післядипломної освіти.

Методи дослідження. У статті використано такі теоретичні методи дослідження: узагальнення, систематизація, зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему професійного розвитку працівників методичних служб. Нами було проведено й опитування методистів професійно-технічних навчальних закладів і методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) з метою з'ясування їхнього ставлення до професійного розвитку в системі формальної післядипломної освіти.

Результати дослідження. Актуальність проблеми професійного розвитку працівників методичних служб обумовила значну кількість розроблень теоретичних засад цього процесу з метою досягнення відповідності рівня професійного та особистісного розвитку методиста потребам і запитам сучасного суспільства.

З метою вивчення ставлення працівників методичних служб до професійного розвитку в системі формальної післядипломної освіти нами було проведено опитування методистів професійно-технічних навчальних закладів і методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів) як слухачів курсів підвищення кваліфікації в кількості 164 особи. Результати опитування показали, що із збільшенням педагогічного стажу спостерігалось зниження мотивації методистів до професійного зростання. Так, методисти, які вже 2–4 рази підвищували кваліфікацію у закладах формальної післядипломної освіти, втрачають мотивацію через: 1) недостатнє врахування індивідуальних професійних потреб слухачів (азначили 32,17 % респондентів); 2) недостатність висвітлення впровадження інноваційних педагогічних технологій в професійну діяльність методистів (визначили 35,06 % респондентів). Проте, значна кількість (60,87 %) методистів виявили зацікавленість щодо оволодіння сучасними технологіями навчання дорослих. Наприклад, методисти зі стажем роботи більше 20 років (близько 30% респондентів) вважали за необхідне застосовувати ігрові технології в своїй професійній діяльності.

Зазначимо, що основною метою діяльності таких закладів формальної післядипломної освіти як інститути післядипломної педагогічної освіти (ІППО), є забезпечення неперервності професійної освіти різних категорій педагогічних працівників, розвиток у них готовності пристосовуватися до змін в освітній галузі, до нових вимог суспільства щодо результатів навчання і виховання підростаючого покоління. У такому випадку, метою курсів підвищення кваліфікації працівників методичних служб є формування в них готовності до професійного розвитку у курсовий і міжкурсний періоди післядипломної освіти.

Враховуючи особливості професійно-педагогічної діяльності працівників методичних служб, специфіку вітчизняної післядипломної педагогічної освіти, а також особливості професійного розвитку методистів нами обґрунтовано складові, що забезпечують професійний розвиток працівників методичних служб у системі формальної післядипломної освіти. Складові професійного розвитку працівників методичних служб у системі формальної післядипломної освіти нами зображено на рис.1.

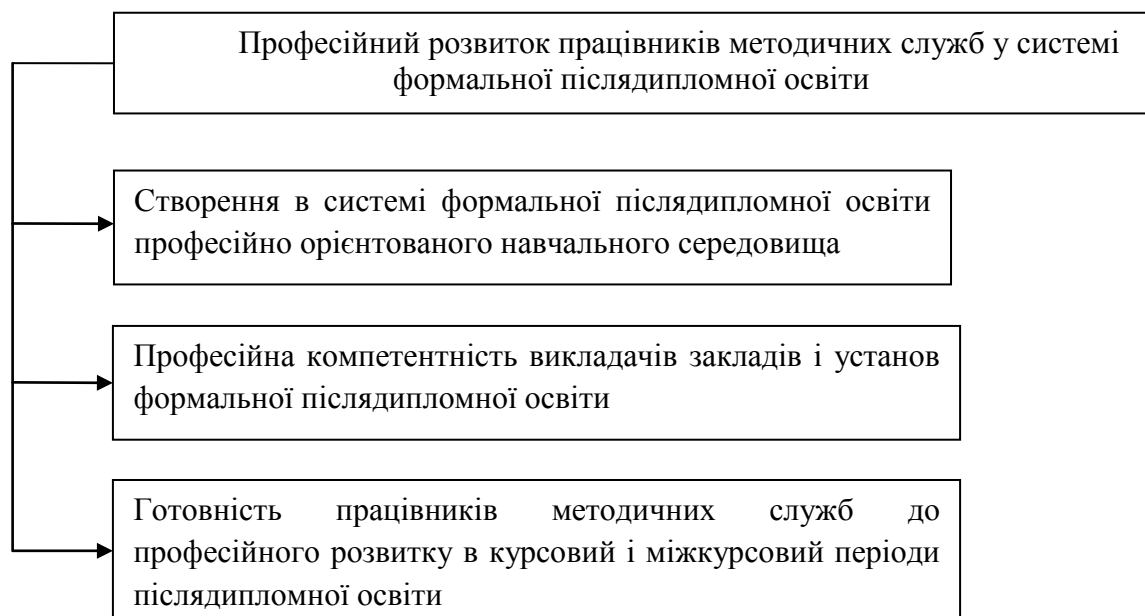

Рис. 1. Складові професійного розвитку працівників методичних служб у системі формальної післядипломної освіти

Зауважимо, що з позиції андрагогічного підходу саме професійна компетентність викладачів закладів і установ формальної післядипломної освіти є важливою складовою в умовах курсів підвищення кваліфікації, що зумовлює мотивацію працівників методичних служб до професійного розвитку.

Проведений теоретичний аналіз наукових джерел і результати опитування методистів дозволили визначити, що до основних складових професійного розвитку працівників методичних служб у системі формальної післядипломної освіти слід віднести створення професійно орієнтованого навчального середовища, професійну компетентність викладачів закладів і установ формальної післядипломної освіти та готовність методистів до професійного розвитку в курсовий і міжкурсний періоди післядипломної освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати вивчення професійного розвитку працівників методичних служб у системі формальної післядипломної освіти уможливили такі висновки: необхідність оновлення процесу підвищення кваліфікації методистів професійно-технічних навчальних закладів і районних (міських) методичних кабінетів (центрів) відповідно до сучасних динамічних змін у суспільстві; досягнення цілісності і наступності у навчанні дорослих на засадах андрагогічного підходу; використанні інноваційних технологій, форм і методів навчання дорослих.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів порушеної проблеми. До подальших напрямів наукового пошуку слід віднести: удосконалення післядипломної педагогічної освіти щодо створення ефективного механізму регулювання цієї сфери освіти дорослих, дотримання вимог до організації післядипломного навчання педагогів та виконання освітніх стандартів; застосування міждисциплінарного підходу до розвитку професійної компетентності викладачів вітчизняних закладів післядипломної педагогічної освіти; моніторинг працевлаштування та професійної кар'єри педагогів. Необхідним є оновлення й удосконалення форм післядипломної освіти педагогічних працівників з урахуванням вимог міжнародних стандартів

підготовки конкурентоспроможних педагогічних кадрів в умовах неперервної освіти.

Література

1. Вознюк О. В. Інтегративний підхід до професійного розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін [Електронний ресурс] / О. В. Вознюк, О. А. Дубасенюк // Науковий часопис НПУ імені М. М. Драгоманова. – К., 2010. – Вип. 12 (22). – С. 17–20. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/8418/1/>.

2. Олійник В. В. Тенденції розвитку післядипломної освіти в умовах трансформації суспільства / В. В. Олійник // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 1. – С. 56–66

3. Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів : рух до концептуальної карти [Електронний ресурс] / Л. Пуховська // Порівняльна професійна педагогіка : науковий журнал. – 2011. – № 1. – Режим доступу: (<http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-31.pdf>.) <http://lib.iitta.gov.ua/2564/1>.

4. Скрипник М. І. Рецепція ідей українських науково-педагогічних шкіл у теорію і практику професійного розвитку фахівців / М. І. Скрипник // Післядипломна освіта в Україні. – 2016. – № 2. – С. 10–16

5. Хоржевська І. М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості [Електронний ресурс] / І. М. Хоржевська // Наукові праці. Державне управління. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

Bibliography

1. Vozniuk O. V. An integrative approach to professional development of individual teachers in terms of civilizational change [Elektronnyi resurs] / O. V. Vozniuk, O. A. Dubaseniuk // Naukovyi chasopys NPU imeni M. M. Drahomanova. – K., 2010. – Vyp. 12 (22). – S. 17–20. – Rezhym dostupu: <http://eprints.zu.edu.ua/8418/1/>. (in Ukrainian)

2. Oliinyk V. V. Trends in the development of postgraduate education in the context of transformation of society / V. V. Oliinyk // Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy. – 2013. – № 1. – S. 56–66 (in Ukrainian)

3. Pukhovska L. The theoretical basis for professional development of teachers: move to the conceptual map [Elektronnyi resurs] / L. Pukhovska // Porivnialna profesiina pedahohika : naukovyi zhurnal. – 2011. – № 1. – Rezhym dostupu: (<http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-31.pdf>.) <http://lib.iitta.gov.ua/2564/1>. (in Ukrainian)

4. Skrypnyk M. I. Reception of the ideas of Ukrainian scientific and pedagogical schools in the theory and practice of professional development of specialists / M. I. Skrypnyk // Pisljadiplomna osvita v Ukraini. – 2016. – № 2. – S. 10–16 (in Ukrainian)

5. Khorzhevskaya I. M. Professionalism and professional development of personality [Elektronnyi resurs] / I. M. Khorzhevskaya // Naukovi pratsi. Derzhavne upravlinnia. – Rezhym dostupu: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe. (in Ukrainian)